

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1735. usque ad annum 1737

Fleury, Claude

Augustæ Vindelicorum [u.a.], 1786

VD18 90119347

§. 35. Wertheimensis interpretis apologia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67868](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67868)

etor Straubingæ edictum promulgari **Sæc. XVIII.**
 jussit, quo omnibus Provinciæ Præto- **A. C. 1737.**
 ribus injunctum, ut sedulo curarent,
 ne in patriam non modo hæc Biblia,
 sed nec alii maximopere perversi libri
 ab Augustanis vel Norimbergensibus
 Lutheranis Bibliopolis ad nundinas in-
 ferantur: sedulo etiam invigilarent in
 circumforaneos imaginum ac librorum
 nundinatores, illisque ejusmodi vel
 alios suspectos libros mox auferrent,
 & juncta cum Præfectis opera in ejus-
 modi Propolas inquirerent. Præterea
 Ernestus Ludovicus Hasso - Darmstä-
 densis Landgravius die quarta Aprilis,
 & Carolus Edzardus Orientalis Frisiæ
 Dux die trigesima Septembris Wert-
 heimensem hanc versionem proscribere.

§. XXXV.

Wertheimensis Versoris apologia.

Erat Leonardo Schmidio proscriptæ
 versionis Auctori, concessa suam
 causam defendendi facultas, qua usus
 præprimis se Evangelicæ Religioni ad-
 dictum, cuncta ejus dogmata, prout
 in symbolicis libris continentur, ample-
 cti profitebatur. Dein palmare suæ vin-
 dicationis argumentum desumpsit ex
 eo, quod a primo Reformationis initio

T t 4 origi-

Sæc. XVIII. originalē scripturæ S. sensum & Religio-
 nis dogmata per se investigandi, pro-
 bandique facultas, proin a receptis
 A. C. 1737 opinionibus aperte recedendi, pro arbi-
 trio dilucidandi, ac declarandi, & pri-
 vata sua sensa subrogandi & pro libito
 inter se connectendi libertas cuilibet in
 ipso Lutero (*) concessa, & postea
 ab omnibus in usum deducta fuisse,
 secus enim Protestantes amissa confes-
 sionis libertate rursus sese aliorum in-
 terpretationibus insistendi jugo ac cæ-
 cæ obedientiæ subiecissent, obtenta-
 que libertatem denuo apud suos subu-
 lissent: præcipue cum Protestantes nec
 in hanc usque diem unquam inter se
 constituissent, quinam illi sint textus,
 ex quibus hunc vel illum fidei articu-
 lum probare possint vel teneantur, vel
 quo modo, quo stylo, & quibus verbis
 S. Scripturæ sensus, ac Religionis fun-
 damenta investigari debeant; unde tot
 versiones & interpretationes impune
 profluxissent, etiam a Lutheri verboni-
 bus maximopere alienæ. His præmi-
 sis Auctor vindicabat S. Scripturæ tex-
 tus

(*) *Leges interpretandi Verbi Dei non sunt
 in scriptura, cum oporteat verbum Dei non esse allegatum
 epist. ad Leonem P. tom. 2. p. 2. edit. Schwen. 1562. item sermone: attendite a falsis
 Ec. & art. 114. ex 500.*

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

tus, quos depravasse accusabatur: postea suam versionem a quinque Lutheranarum Universitatum præcipuis ac doctissimis Theologis summa laude commendatam gloriabatur: Inter hos præprimis Joannis Leonardi Fröreifers Argentinensis Præconis Literas die decima quinta Novembris ad se datas omnino integras suæ apologiæ inseruit, hujus tenoris: *Vestra versio est humanum ac propterea erroribus obnoxium, Viro tamen in Theologia, Philosophia & Philologia Hebraica probe versato utile opus: talis enim in illius perlustratione regulam Pauli sequitur, vi cujus omnia probari, & quod bonum est teneri vult. Qui Wolffii Philosophiam non perfecte penetrat, & Hebraicum idioma perfectissime non callet, tali vestra versio nec utilis nec noxia est, nil enim in ea intelligit. Unde sat mirari nequeo intellectus imbecillitatem eorum, qui Christianam Religionem inde everti timent, atque exclamant: Hannibal ante portas: hi plane de interpretationum, quas tamen pro veris habent, certitudine diffidunt, cum sibi de nova hac versione adeo timent, cum tamen ea (uti certe credo) vix a decem hominibus in tota Germania rite intelligatur, paucissimi enim hebraico idiomate imbuti Wolfianam Philosophiam penetrant. Inde autem ortum est, quod ex tuis adversariis nullus difficultatis cardinem tetigerit. Si*

T t 5

quis

Sæc. XVIII. A. C. 1737. quis S. Scripturæ versionem impugnare vult, non quærendum est, an ea receptis atque adoptatis opinionibus consona sit, sed an originarium textum in genuino sensu exprimat; non enim Theologia hermeneutica & Exegetica, ad quam versiones pertinent, non ad Theologiam theticam prout in excogitationibus hominum systematibus continetur, sed ad illam accommodanda est. Hinc tui Abversarii ab omnibus suis consequentiarum machinis, & proscriptionibus abstinere, & solide probare debuissent, te in principiis hermeneuticis peccasse. Miror insuper, quod in Lutherana Ecclesia rursus in Germania Catalogum librorum prohibitorum conficere adlaboretur, cum tamen experientia dudum notum sit, quod externa hæc violenta prohibitionem ementium ac legentium librorumque cupiditas acuetur. Qui quemlibet pro Atheistis ac Naturalistis pro libitu habere jam assueti sunt, & doctissimos quosque pro suspectis ideo habent, quia veri docti sunt, & se omni data occasione a præiudiciis vacuos esse ostendunt, hi vatiniaco odio rationabilem & Christianam charitatem, quæ semper optima sperat, insectantur. Forte ex his aliqui alios a semetipsis dimetiuntur, sicque non modo jus naturæ & Christi mandatum sed etiam ipsum rationis dictamen violant. . . Alii nostræ Ecclesiæ Theologi per me in stultis imaginationibus delectentur, sibi que persuadeant, se esse

Autocratores, Monarchæ, & Religionis **Sæc. XVIII.**
 Dictatores, sibi que supremum competere im- **A. C. 1737.**
 perium alios judicandi & damnandi, ego
 talia nauseo & abhorreo. Alii ex his tan-
 topere se diffamant, ut alios, qui Theologi
 non sunt, damnasse, & coram universo
 Orbe prostituisse non sint contenti, sed &
 dantur in nostra Religione Theologi, qui se
 invicem hæresis nota sine scrupulo consper-
 gunt, & ingens in Christi Ecclesia scanda-
 lum caussant. Ut vero ad vestram versio-
 rum revertar, existimo, quod si duntaxat
 intendit, aliis doctis Viris verum verborum
 sensum magis magisque investigandi ansam
 præbere, atque hunc finem assequendi studio
 solide confutari & salva charitate ac mode-
 ratione, si quid humanum irrepsit, decla-
 rari haud gravate fert, tunc hominum nul-
 li Te damnandi, minus vero tuam conscien-
 tiam judicandi jus competet, cum nullus ho-
 mo cordium arcana nosse potest.

Divulgata hac Wertheimensis Ver-
 foris apologia Lutherani eidem infensi
 fremere cæperant, præcipue vero Ar-
 gentinenses Theologi iniquo ferebant
 animo, ab eodem Versore celeberrim-
 um ex suis Doctoribus Fröreisenium
 in novæ versionis patrocinium & com-
 mendationem trahi: ut ergo suum, sui-
 que Collegæ honorem, omni quo pos-
 sent, modo vindicarent, Lutheranus
 Theo-

Sæc. XVIII.
A.C. 1757.

Theologicæ Facultatis Decanus Joannes Andreas Gnilius nomine ceterorum Præconum die decima nona Decembris hujus anni sequens scriptum Argentinae publici juris fecit.

„Religio Christiana, qua statim post
„lapsum a misere Deo Filius ipsius
„æternus Salvator peccatoribus pro-
„missus & per omnes æconomiz vete-
„ris periodos a Prophetis constanti ra-
„tione prænuntiatus, creditur defini-
„to tempore assumpta ex Sancta Maria
„Virgine humana natura factus esse
„Jesus Messias, in cujus verbo, sacri-
„ficio & sceptro desideranda justitia,
„sapientia, sanctitas & salus certo ob-
„tinenda est, sola virtute verbi a Do-
„ctoribus scientiæ rationalis experie-
„ntibus prædicati, sed illustribus miracu-
„lis ob signati per orbem propagata, us-
„que ad nostra tempora potenti Viri
„nominis providentia contra quosvis
„sævitiæ & astutiæ humanæ insultus
„defensa est. Eo evidentius ejus veri-
„tas ipsi sanæ rationi probata est, quo
„magis illius mysteria divinam sapien-
„tiam, & dogmata atque præcepta vit-
„tutem expandunt omni arte longe su-
„periorein, admirandis effectibus cui-
„que credentium sentiendam, quin &
„rebus publicis ad societatem inter im-
„peras

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

„perantes & cives tranquillam servan-
 „dam apprime salutarem. Fulcra hæc
 „privatæ publicæque salutis ex fide
 „Christi haurienda varii hostes, non
 „antiquo modo tempore *Prophyrius*,
 „*Celsus*, *Julianus*, sed & recentiore
 „*Spinoza*, *Servetus*, *Gentilis*, *Socinus*,
 „*Tolandus*, *Tindalus*, *Woolstonus* & co-
 „piosa Antitrinitariorum turma subru-
 „ere vesano, sed vano molimine conati
 „sunt. Qui in coelis habitat, risit &
 „subsannavit imbecilles, Regemque
 „suum super montem sanctitatis suæ in-
 „unctum una cum regno regnique prin-
 „cipiis fortiter tutatus est. Inculaban-
 „tur abhinc aliquo tempore istius im-
 „pietatis etiam nonnulli in Universitati-
 „bus Germanicis sapientiæ rationalis
 „Doctores, quasi tales doctrinas callidi
 „profiterentur, quæ fidei Christianæ
 „prorsus adversæ & funestæ eidem in-
 „teritum minitarentur. Injuriam qui-
 „dem istam sapientes hi studiosa arte
 „variis editis scriptis declinare annite-
 „bantur; sed tamen ex eorum scholis
 „semper visi sunt prodiisse, qui docu-
 „menta publica dabant extinctæ ex ani-
 „mis de revelatis veritatibus convictio-
 „nis & protervi cultus religiosi saltem
 „externi contemptus, ut accusatores
 „non possent non in querelis de perni-
 „cie ex nova Philosophia innocentibus
 „non

Sæc. XVIII. „non modo juvenum animis, sed &
A. C. 1737. „universæ Christianæ reipublicæ me-

„tuenda tristi ore & calamo pergere,
 „sperabatur simul omnino provida No-
 „minis Sapiaentia nexus rerum ita dispo-
 „situm iri, ut fraudibus, si quæ late-
 „rent, detectis veritas Evangelii in-
 „concussa non modo maneret, sed &
 „per ipsorum hostium tentationes,
 „uti olim semper contigit, evaderet illu-
 „strior; ut ita fides constet divino
 „Pauli oraculo, quo 2. Tim. III. 1. seq.
 „prædixit, *ultimis quidem diebus fore-
 „turos esse homines sui amantes, fastuosos,
 „superbos, blasphemos, proditores, proci-
 „pites, voluptatum magis quam Dei amato-
 „res, habentes speciem pietatis, virtutem ve-
 „ro ejus abnegantes; sed & fore, ut, sicut
 „sicut Joannes & Jambres resistunt Moysi
 „ita etiam hi resistent veritati, homines cor-
 „rupti mente, reprobi quoad fidem, tamen
 „non proficiant amplius; nam stultitia eorum
 „manifesta erit omnibus, sicut & illorum fa-
 „cta est.* „Complementum spes videba-
 „tur nata esse, cum quidam Johannes
 „Laurentius Schmidius, literatura Heb-
 „raea & nova philosophandi ratione tur-
 „piter abusus, imprudenti consilio &
 „& infausto successu Werthemii Anno
 „1735. typis vulgaret novam paraphra-
 „sin potius, quam versionem Pentateu-
 „chi Mosaici, præludium totius Co-
 „dicis

„dicis biblici simili ratione vertendi; Sæc. XVIII.
 „(sub titulo: *Die göttlichen Schriften vor* A. C. 1737.
den Zeiten des Messie Jesus, der erste
Theil, worinnen die Gesetze der Israeliten
enthalten sind, nach einer freyen Ueberset-
zung, welche durch und durch mit Anmer-
kungen erläutert und bestätigt wird.) Fu-
 „catam simul fidem faciens, se versio-
 „ne hac principia positurum esse solida,
 „ex quibus deinceps methodo demon-
 „strativa, Mathematicis præsertim usi-
 „tata, per conclusiones concinno ne-
 „xu deductas etiam acutioris ingenii
 „homines, qui effatis probabilibus
 „persuaderi nolunt, ad certam de
 „veritate religionis Christianæ con-
 „victionem perducturus sit. Ete-
 „nim tantum abfuit, ut versione ista
 „sub examen vocata ulla species appa-
 „reret seriæ, quam præferebat, in-
 „tentionis, ut potius communi Theo-
 „logorum, etiam talium, qui scientia
 „rationali præpollent, maturo iudicio
 „conclamaretur, nunquam a primor-
 „diis Christianissimi librum vel a Judæis
 „vel Socinianis vel aliis hostibus orbi
 „obtrusum esse, in quo sensus Spiritus
 „Sancti contra naturam structuramque
 „vocum, contra scopum divinum, to-
 „tiusque Scripturæ & fidei analogiam
 „adeo depravatus sit atque perversus si-
 „mul & intima revelatæ Religionis fun-
 „damenta

Sæc. XVIII. „damenta petulanti & inconsulta astu-
 A. C. 1737. „tia concutiantur, ac in isto. Cuius
 „mali præsertim adjudicabatur nome-
 „philosophiæ. Claris speciminibus que-
 „relas probatum vivere publicis scriptis
 „Theologorum celeberrimi, inter quos
 „eminent *Langius, Reinbeckius, Pfaffius,*
 „*Neybauerus,* & plures; quorum con-
 „sortio omnino meretur adjungi *Feg-
 „nius,* Sacrorum in Aula Darmstadt-
 „na Antistes, ut qui ignobilem homi-
 „nis versutiam in certo objecto eximie
 „detexit. Noluit autem novus inter-
 „pres cunctis hisce solidis censuris ad-
 „faniorem mentem flecti; potius erro-
 „ribus temere institit, censores arguens
 „inscitæ, cavilla ionis, & malitiæ. Su-
 „diosaque subtilitate fabrefactis sortibus
 „se solum sapere orbi persuadere anni-
 „tens. Sed hisce persuasionibus haud
 „obstantibus eo res perducta est, ut non
 „modo in plerisque Germaniæ provin-
 „ciis venditio libri impii auctoritate
 „summorum magistratuum prohibere-
 „tur, sed & jussu Cæsareo unacum ex-
 „emplaribus, quæ in bibliopolio de-
 „prehensa fuerunt, auctor ipse imper-
 „dens custodiæ traderetur, ne posthac
 „defensione vecordis moliminis scanda-
 „lum augendi copia superesset. Nos ut
 „in nostro Collegio paraphrasin istam
 „vidimus, horrore correpti mirati se-
 „mus

„mus omnes, qui fieri posset, ut in Sæc. XVIII.
 „tanta Evangelii luce aliquis, qui in A. C. 1737.
 „summum Philosophiæ fastigium eve-
 „ctus sibi videtur, in primum Religio-
 „nis revelatæ fontem tam impudente
 „ferocia sævire ac grassari auderet. Ex-
 „emplum vili sumus videre hominis,
 „qui *φάντων εις τοσοφον εμαρταν*; *Et* *cujus*
 „intellectum fide carentem Deus sæculi ex-
 „cæcavit, (2. Cor. IV. 4.) quominus ipsi
 „splenderet illuminatio Evangelii de gloria
 „Messiæ, quæ & ex prophetia Moïsis ef-
 „fulget. Non tamen nobis opus esse
 „duximus, ut publico testimonio in-
 „dignationem nostram doceremus aut
 „fraudentas hominis machinationes
 „profligaremus, opus hoc relicturi do-
 „ctoribus illis quorum ecclesiis pericu-
 „lum exinde imminebat, cum audito-
 „res nostros ex doctrinis nostris, præ-
 „sertim & harmonia publica nostra cum
 „Amplissimo Philosophorum Ordine
 „Facultatis, contra ejusmodi tela satis
 „præmunitos novissemus. Enimvero
 „tandem, ut & nos sententiam nostram
 „de novo instituto publice diceremus,
 „petulans Scripturæ corruptor neces-
 „sitatem imposuit ipse. Refugium nam-
 „que Pseudosophus, cum se ad incitas
 „reductum sentiret, in consensu viro-
 „rum auctoritatis quæsiturus, superio-
 „re anno ab uno ex Collegio nostro epi-
 „*Hist. Eccles. Tom. LXXV* U u „stola

Sæc XVIII. „stola humanissimis formulis scripta, ut
 A. C. 1737. „mitigatum de opere iudicium permi-
 „beret, expetiit, simul de vehementi
 „Theologorum persecutione, quam in-
 „nocens pateretur, multa lamentatio-
 „ne conquestus. Annuit voto Collegæ
 „nobis æstimatissimus, & pro ea, quam
 „tum de libro conceperat, idea rescri-
 „sit dijudicationem ita institutam, ut
 „quidem non prorsus omnem modum
 „censuræ probaret, qua liber ab initio
 „refutatus est, existimans loco vhe-
 „mentioris investivæ id tantum agen-
 „dum fuisse, ut demonstraretur, ipsi
 „principiis hermeneuticis versionem re-
 „pugnare; sed tamen satis abunde di-
 „splicentiam erga conatus auctoris te-
 „staretur, ut qui ingenio suo nimium in-
 „dulserit, interpretationes suggererit
 „quæ sufficiente ratione destituantur &
 „circumstantiis textus adverlentur, &
 „majori, quam par est, licentia præler-
 „tim in eo usus sit, quod & talia dicta,
 „quorum sensus in novo Testamento in-
 „dicatus est, in alium pervertere sen-
 „sum non veritus fuerit. Simul & pro-
 „fessus religionem Christianam firmio-
 „ribus fundamentis inniti, quam ut il-
 „lam talis interpretatio subruere ve-
 „leat, propriæ interpretis conscientiæ
 „dijudicandum imponit, quo sine opus
 „aggressus sit, num animo scripturæ
 „verum

„verum sensum illustrandi, utrum Sæc. XVIII.
 „vero destruendi religionem? eviden- A. C. 1737.
 „ter subindicans, calum dabilem esse,
 „ut anguis lateat in herba. Non ob-
 „stante autem ingenua hac & abs par-
 „tium studio aliena declaratione non
 „erubuit apologeta quidam, circa fi-
 „nem hujus anni in Collectione Scrip-
 „torum, occasione Werthemienſis ver-
 „ſionis vulgatorum, literas Collegæ
 „noſtri in partes impietatis trahere, or-
 „bi perſuaſurus, non improbable videri,
 „forſan Theologum hunc Argentora-
 „tenſem quoad verborum ſenſum ab au-
 „ctore expoſitum ejuſdem tandem cum
 „iſto ſententiæ eſſe. Noſtrarum proin-
 „de partium eſſe judicavimus, ad ab-
 „ſtergendas a ſacro noſtro Collegio ejuſ-
 „modi maculas iniquas, & nomine lau-
 „dati noſtri Collegæ & omnium no-
 „ſtrum in publico totius Eccleſiæ con-
 „ſpectu declarare, nos uno animorum
 „conſenſu deliberatione ab omni præ-
 „judicio libera tam de verſione ipſa,
 „quam de apologiis, quas vidimus,
 „pro illa datis, accurate inſtituta, non
 „poſſe non attentatum hominis moli-
 „men ceu veritati revelatæ & ſanctiſſi-
 „mæ Religioni maxime adverſum, ſtu-
 „dioſæ præprimis juventuti pernicio-
 „ſum ac ſcandalofum, atque Philoſo-
 „pho Chriſtiano indignum deteſtari.
 U u 2 „Appro-

Sæc. XVIII. „Approbamus pium & eruditum Theo-
 A. C. 1737. „logorum zelum, quo solida demon-
 „stratione arguerunt hominem maligne
 „contorsionis sensus Mosaici, illationis
 „sensus imaginarii, & judaicis com-
 „mentis deterioris, ac impietatis ne-
 „sandæ in divinam auctoritatem Jeshu
 „nostri, Prophetæ veracissimi, ejus-
 „que apostolorum, ut qui Spiritu San-
 „cto inspirati ex ipsis visceribus textus
 „Mosaici veritates, quas de Messia præ-
 „dicaverant, non ut fucum simplicibus
 „facerent, sed ut doctrinam Mosaicam
 „verbis expressam docerent, deduxe-
 „runt. Veneramur simul mente devo-
 „ta sanctam Germaniæ procerum pro
 „divina Religione curam, qua istum
 „insanientis imprudentiæ martyrem
 „non quidem persecutione, sed tamen
 „custodia coercuerunt, ne post hac ve-
 „nia potiretur venenum latius disper-
 „gendi. Hujus nostri Judicii non suf-
 „ficientes modo, sed & stringentissimæ
 „rationes in promptu sunt, quas co-
 „servare & instituti ratio & chartæ
 „angustia prohibet; nec amplius opus
 „est, cum a Viris supra celebratis co-
 „piose expositæ sint. Siftamus saltem
 „eorum summam. I. Causam prædi-
 „camentam tam facile a Judæis & postea
 „gentibus impetratæ fidei de ^{Scriptura}
 „Scripturæ adscribit deceptor ignorantie

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

„tiae & ruditati vulgi scientiæ philoso-
 „phicæ expertis : nulla hic mentio di-
 „vinæ virtutis verbi, quo Spiritus San-
 „ctus corda ad assensum movit, nec
 „miraculorum, quibus & Moses &
 „Christus & Apostoli veritatem prædi-
 „cationum confirmarunt. II.) Empæ-
 „ctarum dubia contra revelatas verita-
 „tes speciose exaggerat, nec dum ulla
 „specie solvit, sed discussionem demum
 „futuris calendis asservat; ubi quidem
 „prudencia rationalis, multo magis
 „christiana suafisset tamdiu reticuisse,
 „usque dum novum suum systema inte-
 „grum compactum fuisset, si quidem
 „ipse convicia Theologorum, uti loqui
 „amat, evitare voluisset. III.) Præci-
 „pium Hermeneuseos principium,
 „quo D. Paulus ipse Rom. XII. *ἰσὺς κατὰ*
 „*τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως* expositiones sa-
 „cras instituendas esse præcipit, inter-
 „vertit; modum interpretandi ridens,
 „quo hæctenus litera Mosis & ex elo-
 „quiis Prophetarum, Christi & Apo-
 „stolorum illustrata fuit; ut ita *ἰδιαν*
 „*ἐπιλυσι*, quam contra interdictum Pe-
 „trinum 2. Ep. I. 20. verbis Mosis in-
 „fert, insulse stabiliat; cum tamen ipse
 „aliquando in contrarium eat, & per-
 „versæ opinioni, qua prædicata Mosai-
 „ca de Angelo Jehovah de angelis tan-
 „tum creatis intelligenda esse conten-
 „dit,

U u 3

Sæc. XVIII „dit, præsidium ponere satagit ex
 A. C. 1737. „Hebr. II. 2. Non ergo hæc scripta
 „omnia ab eodem Spiritu, qui suorum
 „verborum est interpret optimus, in-
 „spirata fuerunt? IV.) Testimonia om-
 „nia, ne uno quidem excepto, que
 „Ecclesia uniuersa a seculo Apostolice
 „ex litera Mosis pro stabilienda plura-
 „litate Personarum diuinarum, & Di-
 „uinitate Christi & Spiritus Sancti, ad
 „pro astruendo officio mediatorio & pro-
 „phetico Messæe produxit, contra ex-
 „pressas explicationes Christi & Aposte-
 „lorum, contra clara interpretum Chri-
 „stæ & septuaginta & antiquorum Ju-
 „dæorum testimonia, quin & ipsam
 „antiquitatem historicam penitus ener-
 „uat, ita ut nulla cogitatio de Christo
 „superfit. Per accommodationem mo-
 „do mysticam ad Christum illa applica-
 „ri posse somniat, & ita etiam utiliter
 „applicata fuisse ab Apostolis, verba
 „facientibus ad simplices, qui ista per-
 „suasione erronea jam præoccupati fue-
 „re. Transformat ita orruptor Apo-
 „stolos fallere nescios in sophistas de-
 „ceptores sibi similes. Nullus hæc-
 „tenus ex toto empæctarum cœtu magis
 „violento impetu in sanctam religionem
 „irrupit, ac sublimis hic philomorus
 „Novus hic inspiratus solus & primus
 „sapit! Et qui philosophus hic, prout
 „subi-

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

„subinde spem facit, ex scriptura Mo-
 „fis argumentationes mathematicas &
 „conclusiones apodicticas depromet ad
 „fratres naturalistas de veritate religio-
 „nis Christianæ convincendos, cum
 „ibi de Christo altum silentium? Quis
 „non ex his fraudulentis præstigiis
 „manibus palpat? Non possumus non
 „simul hac occasione publice profiteri,
 „quod, si vel maxime hic vel alius Phi-
 „losophus sincero conatu tentaturus es-
 „set, per demonstrationes Mathemati-
 „cas ex meris rationis principiis dedu-
 „ctas ad Christianismum acutiores,
 „quos vocat, homines convertere,
 „oleam, operam tempus & cogitatio-
 „nem perditurus esset omnem. Chri-
 „stianismus fidei res est. Per demon-
 „strationes philosophicas potest qui-
 „dem aliquis præparari, sed non fieri
 „Christianus. Ista methodo nec Chri-
 „stus, religionis Stator, nec Apostoli,
 „promotores Regni a Spiritu Sancto
 „formati ausi sunt. Ista methodo nec
 „intellectus de his mysteriis convinci-
 „tur, nec voluntas ad assensum aut ob-
 „sequium flectitur. *Homo naturalis non
 percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei: stul-
 ticia enim ipsi sunt, nec potest cognoscere,
 quia spiritualiter dijudicantur. I. Cor. II.
 14. Caro & Sanguis talia objecta non reve-
 lat.* Matth. XVI. 17. *Nemo agnoscit fi-
 lium,*

U u 4

Sæc. XVIII. *lium, nisi Pater, neque Patrem, quisquam*
 A. C. 1737. *nisi Filius, & cui voluerit Filius revelari,*
 Matth. XI. 27. *Nemo potest Jesum dicere*
Dominum, nisi per Spiritum Sanctum, 1.
 Cor. XII. 3. „Supernaturalis gratie
 „opus est: sublimius hic postulatur prin-
 „cipium. Apostoli prædicarunt Evan-
 „gelium & καθ' ὑπεροχὴν λόγῳ ἢ σοφίᾳ,
 „ὅτι ἐν παιδοῖς ἀνθρώπων σοφίας λόγῳ,
 „ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως,
 „ut fides non sit superstructa sapientie ho-
 „minum sed potentie Dei. 1. Cor. II. 1. 4.
 „5. requisiveruntque obsequium simplici-
 „ci fide verbo præstandum, atque iustis
 „serunt rationem captivare sub obse-
 „quium Christi 2. Cor. X 5. Eandem
 „methodum Christus inculcat Joh. VI.
 „17. *Si quis velit voluntatem Dei facere,*
 „*is cognoscet de doctrina hac, utrum ex*
 „*Deo sit, an vero ego a me ipso loquar.*
 „Cui hæc methodus minus conveniens
 „ingenio philosophico videatur; is ma-
 „neat paganus & a regno Christi alie-
 „nus. Contingens illud, de quo Pau-
 „lus queritur 1. Cor. I. 21. seqq. (Quis
 „mundus Deum in sapientia ipsius non cog-
 „novit spuria sua sapientia impeditus, præ-
 „civit Deo per stultam prædicationem salu-
 „re credentes. Prædicamus Christum cruci-
 „fixum Judæis scandalum, Græcis stulti-
 „tiam) querelarum materia erit usque
 „ad finem seculi. Cæterum non dubi-
 „tamus

„tamus hic Philosophos illos Germa- Sæc. XVIII.
 „nos, ex quorum fontibus imprudens A. C. 1737.
 „interpres aquas suas putridas haufif-
 „se dicitur, amica mente compellare,
 „ut ipsi (siquidem Religionis Christianæ
 „socii sunt) sua lingua & methodo mi-
 „serum discipulum errorum convincant,
 „atque ad saniolem sapientiam redu-
 „cant. Quies ita tandem reipublicæ
 „Christianæ literariæ restituetur, &
 „scandala innocentibus animis ad usus
 „publicos formandis adeo nociva ex
 „voto omnium prudentum avertentur,
 „Præsertim etiam aprecamur inter-
 „preti, tanta scandala ponenti, gra-
 „tiam, & lucem Spiritus Sancti, qua
 „liberatus a tenebris & in regnum ve-
 „ræ lucis transpositus confiteatur Je-
 „sum esse Christum, quem Moses & om-
 „nes Prophetæ prædixerant semen be-
 „neditum, & salutis veræ unicum
 „fontem, ex quo solo summa sapien-
 „tia, pax conscientiæ omnem rationis
 „virtutem exuperans, serenitas in
 „quovis discrimine, spesque viva vitæ
 „æternæ, certa præsidia contra turbas
 „seculi & ipsius mortis terriculamenta,
 „haurienda sunt. Vos vero, Cives
 „charissimi pro sincera, qua nobis salus
 „vestra curæ est, sollicitudine mone-
 „mus in Domino Jesu, & obtestamur,
 „ut prudente vobis studio caveatis, ne
 „quis

Sæc. XVIII. „quis vos in prædam ducat per falso
 A. C. 1737. „nominatam sapientiam & vanam frau-
 „dem, spolietque vos cogitatione &
 „communione Salvatoris, in quo omnes
 „thesauri sapientie reconditi sunt, Col. II.
 „3. Exempla incredulorum, qui
 „nafragium fidei fecerunt, faciant
 „vos circumspectos, ne perversa cultu-
 „ra rationis in eadem præcipitia abri-
 „piamini, neve, sicut antiquus serpens
 „Evam seduxit sua astutia, ita & vestra
 „mentes corrumpantur, & abstrahantur a
 „solida, salutari & necessaria simplicitate,
 „quæ est in Christo. 2. Cor. XI. 3. Propterea
 „vobis voluntatis pravæ concupiscen-
 „tiæ, quas sentitis in animo exurgere,
 „sancta renitentia compescendæ sunt,
 „ita non minore vigilantia observandæ,
 „& destruendæ sunt ratiocinationes,
 „quas caro mundus & satanas suggerit
 „contra Evangelium & captivandus est
 „vobis omnis sensus, qui se effert con-
 „tra cognitionem Dei in verbo revela-
 „tam in obsequium Christi. 2. Cor. X.
 „4. 5. Eo omnes animi vires contendi-
 „te, ut non agnoscatis modo plena fi-
 „dei persuasionem Jesum esse Regem gra-
 „tiosum, quem Moses cum reliquis
 „Prophetis vaticinatus est ad restau-
 „randam omnium populorum salutem
 „nasciturum esse ex populo Judaico,
 „cujus vaticinii fama etiam populos re-
 „liquos

„liquos attonitos fecit; sed & viva fide Sæc. XVIII.
 „& sancta veneratione ipsum ut Regem A. C. 1737.
 „vestrum recipiatis, quo & cordium
 „vestrum potiatur. Experiemini ita ef-
 „fectibus certissimis, revelatam de
 „Christo doctrinam esse Dei potentiam
 „& Dei sapientiam. Prolixiore demon-
 „stratione & erudita pique, qua solet,
 „facundia gratiam hanc in Christo fru-
 „endam edocebit, Vir Maximus Reve-
 „rendus, Amplissimus & Excellentissi-
 „mus, *DN. Fridericus Jacobus Revchli-*
 „nus, S. S. Theol. Doct. & Prof. Publ.
 „Ord. Celeberrimus, cap. Thom. Can.
 „& Ecclesiastes meritissimus, Patronus
 „Fautor & Collega noster exoptatissi-
 „mus atque honoratissimus, in Oratio-
 „ne Sacra, pridie Festi Nativitatis
 „Christi, die 24. Decembris hora nona
 „matutina dicenda, expositurus *vete-*
 „*rem & constantem toto Oriente opinionem*
 „*de Judæa profecto, qui rerum potiretur,*
 „*ex Joseph. Bell. Jud. VII. 12. Tacit.*
 „*hist. V. 13. Sueton. Vespas. 4.* Ad hanc
 „ergo piis animis excipiendam ut Pa-
 „troni, Doctores, Fautores & Cives
 „Universitatis, fidem & venerationem
 „Christo Regi suo testaturi, frequentes
 „convenient, ea qua decet observan-
 „tia & humanitate contendimus“.

§. XXXVI.

Sæc. XVIII.
A. C. 1737.

§. XXXVI.

Hujus causæ exitus.

Interim lentiore admodum pede contra Wertheimensem Versorem incedebant Bambergæ instructa iudicii acti motis subinde variis controversiis; quippe deputati Franconici Circuli Principes anno hujus sæculi trigesimo octavo die vigesima quinta Februarii a Cæsare prius decidi petebant I. ad quem locum Auctor captus deducendus esset II. & a quo ac unde expensæ tam hucusque in inquisitionem quam in rei sustentationem factæ ac impostero facienda sint repetendæ? Ad has igitur quaestiones Carolus Imperator die decima quarta Martij rescribi iussit, reum in arce Bambergensi captum esse asservandum; hac enim ratione singularibus tam custodiæ quam alimentationis sumptibus non modo parci, sed & commodius iudicii acta in eum instrui posse: de cetero Cæsarem esse probe instructum, quod reus vel nullas vel saltem tenues admodum facultates habeat, proin Cæsaream suam Majestatem sibi de horum Principum honestate, & æquitatis amore tantum polliceri, ut eos hoc negotium gratis in se suscepturos, minime dubitaret. Aff hoc